

Лариса Грень

професор, доктор наук з державного управління, доцент, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”; Харків, Україна

ORCID: 0000-0003-4466-6018

E-mail: mega_lgren@ukr.net

Юрій Панфілов

професор, кандидат психологічних наук, доцент, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”; Харків, Україна

E-mail: u.i.panfilov@gmail.com

Тетяна Єрьоменко

викладач вищої категорії, Харківський радіотехнічний коледж; Харків, Україна

E-mail: eremenko_tanya@live.ru

**ТЕХНОЛОГІЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ**

Анотація: у статті розкрито суть таких понять, як “компетентність”, “професійна компетентність”, “технологія”; доведено, що удосконалення професійної компетентності педагогічних працівників під час підвищення кваліфікації відбувається за допомогою технології, складовими якої виступають лекційні, семінарські заняття, тренінги; визначено суттєві відмінності методики проведення лабораторних і практичних занять із природничих дисциплін, методики проведення гуманітарних та суспільних дисциплін у досягненні основних навчальних цілей та методики викладання юридичних дисциплін у закладах вищої освіти; розкрито важливість набутих знань із надання соціально-психологічних та корекційних послуг студентам з особливими освітніми потребами та практичного їх застосування у практиці закладів вищої освіти; доведено ефективність обраної технології для слухачів курсів підвищення кваліфікації у їх подальшій педагогічній діяльності.

Ключові слова: технологія, професійна компетентність, підвищення кваліфікації, методика, педагогічні працівники, семінар, лекція, тренінг, заклад вищої освіти.

Larissa Gren

professor, doctor in public management, Associate Professor, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”; Kharkiv, Ukraine

E-mail: mega_lgren@ukr.net

Yurii Panfilov

professor of the department of pedagogy and psychology of social systems management, Ph.D. in Psychology, associate professor, National technical university

“Kharkiv polytechnic institute”; Kharkiv, Ukraine

E-mail: u.i.panfilov@gmail.com

© Лариса Грень, Юрій Панфілов, Тетяна Єрьоменко, 2021

Tatiana Eremenko

teacher of the highest category, Kharkiv Radio Engineering College, Kharkiv, Ukraine
E-mail: eremenko_tanya@live.ru

A TECHNOLOGY TO IMPROVE PEDAGOGIC WORKERS' PROFESSIONAL COMPETENCY UNDER QUALIFICATION IMPROVEMENT CONDITIONS

Abstract: the article discloses the essence of such notions as competency, professional competency, technology; it is proved that improvement of professional competency in pedagogic workers in the course of their qualification improvement occurs due to a technology, the constituents of which are lectures, seminar classes and trainings. The authors have determined considerable differences in methodologies on conducting laboratory and practical classes in nature sciences and humanities and sociology disciplines to attain the main goals of training, as well as the methodology of teaching juridical disciplines at higher education institutions. The importance of the attained knowledge in rendering socio-psychological and corrective services to students with special learning needs and its practical application in the higher education institutions' practices has been researched; also, the efficiency of the described technology for the qualification improvement courses attendees in their further pedagogic activities has been proved.

Key words: technology, professional competency, qualification improvement, methodology, education workers, seminar, lecture, training, a higher education institution.

Лариса Грень, Юрий Панфилов, Татьяна Еременко

ТЕХНОЛОГИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ В УСЛОВИЯХ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ

Аннотация: в статье раскрыта суть таких понятий, как “компетентность”, “профессиональная компетентность”, “технология”; доказано, что совершенствование профессиональной компетентности педагогических работников во время повышения квалификации происходит с помощью технологии, составляющими которой являются лекционные, семинарские занятия, тренинги; определены существенные различия методики проведения лабораторных и практических занятий по естественным дисциплинам, методики проведения гуманитарных и общественных дисциплин в достижении основных учебных целей и методики преподавания юридических дисциплин в заведениях высшего образования; раскрыта важность приобретенных знаний по предоставлению социально-психологических и коррекционных услуг студентам с особыми образовательными потребностями и практического их применения в практике высших учебных заведений; доказана эффективность выбранной технологии для слушателей курсов повышения квалификации в их дальнейшей педагогической деятельности.

Ключевые слова: технология, профессиональная компетентность, повышение квалификации, методика, педагогические работники, семинар, лекция, тренинг, заведение высшего образования.

An extended abstract of the paper on the subject of:
“A technology to improve pedagogic workers’ professional competency under
qualification improvement conditions”

Problem setting. The recently introduced system of qualification improvement supposes an increase and broadening of pedagogic workers’ opportunities to improve their pedagogic skills and professional growth for life. The main kinds of qualification improvement in accordance with point 6 of “the Procedure of qualification improvement for pedagogic and science-pedagogic workers” is their study by the qualification improvement program (including participation in seminars, practicums, trainings, webinars, master-classes, etc.), as well as apprenticeship.

Recent research and publications analysis in which the solution to this problem is initiated and on which the author relies. The development of education system and managing it at the state level is closely studied by national and foreign scientists like N. Alexidau [26], P. Aliyeva [21], L. Gren [21], S. Vavrenyuk [21], S. Dombrovska [5], V. Moroz [25], S. Moroz [9], Ye. Redondo [28], I. Pandei [27], O. Postupna [12], V. Sadkovyi [16], D Fink-Haffner [26], and others.

To innovative pedagogic technologies as the bases for education development are dedicated scientific attainments of L. Lebedyk [20], O. Romanovskiy [14], V. Russol [15], T. Sorochan [18], V. Strelnikov [19, 20], V. Chaika [24], and others.

The issues of qualification improvement for pedagogic workers under postgraduate education are raised in scientific researches by A. Byk [1], O. Brykina [2], L. Lisina [8], V. Oliynyk [10], V. Semychenko [17], V. Strelnikov [19, 20], B. Tevlin [22], I. Tsymbaliuk [23], and other scientists.

Highlighting the previously unresolved parts of the general problem. Despite the research of scientists on the theoretical

issues of professional development of teachers in postgraduate education, the issues of their practical application in postgraduate education remain unresolved. Our publication is devoted to the study of this problem.

Paper objective. On the grounds of the conducted research, the authors propose a technology to improve pedagogic workers’ professional competency under conditions of qualification improvement.

Paper main body. In Ukrainian legislation, postgraduate education is defined as a specialized improvement of a person’s education and professional training by means of deepening, broadening, and renovation of his/her professional knowledge, skills, and abilities or obtaining of another speciality on the basis of the previously obtained education-and-qualification level and practical experience, which forms conditions for abilities to perform additional tasks and duties within their speciality.

“Under pedagogic technology should be understood the training, development and systematic application of the principles of the training process organization on the grounds of contemporary achievements of science and technology. A pedagogic technology acts as a pedagogic system, wherein the use of training methods improves the training process efficiency” [13]. Professional competency of a pedagogic worker is “an integrated personality characteristic that reflects a person’s readiness and ability to make business decisions in their professional activities on the grounds of knowledge, skills, experience, and an active stance in life” [4].

Professional competency improvement in pedagogic workers during their qualification improvement occurs owing to a technology, the components of which are lectures, seminar classes, and trainings. The

persons wishing to improve their qualification can select one of the offered training programs providing for a 30-hour course. These programs are designed with taking into account the needed minimum (concerning the training by the qualification improvement program, topicality, and pedagogic workers' interest). The content of the training-and-thematic plans by such topics as "Methodology of teaching the natural study sciences at a higher education institution", "Methodology of teaching the humanities and social sciences at a higher education institution", "Forming innovative education environment at higher education institutions", "Methodological foundations of teaching juridical disciplines at higher education institutions", "Psychological support for higher education applicants with special learning needs" provide an opportunity for pedagogic workers not only to share their personal experience, but also to improve their professional competency in order to incorporate the obtained knowledge into the training-and-education process.

One of the elements of each program that is worth participants' attention is the training in methodology on forming and improvement of competencies, which pedagogic workers need. The trainings in methodologies on forming and improvement of competencies needed by pedagogic workers (methodologies on communicative competency formation, on overcoming barriers in communication, the communicative skills training: neurolinguistic programming (NLP) in a teacher's work; methodologies on forming a modern teacher's image; methodologies on forming an adequate self-estimation, and others) are the finalizing stage of

each of the mentioned short-term qualification improvement program, and contain some elements of novelty, uniqueness, a possibility of frank communication, exchange of the experience obtained by the training process participants and their acquiring of new knowledge, skills, abilities, and emotional elevation owing to a possibility of having been in the role of students.

Conclusions of the research:

1) an unalienable condition of improvement of pedagogic workers' professional competency is their attending of qualification improvement courses;

2) the technology of short-term courses on qualification improvement developed by the authors presents a program, where the combination of theoretical and practical issues of each of the studied topic is completed with a training, which is an inherent element of the structure of the training-and-thematic plan of the short-term qualification improvement for pedagogic workers.

3) when improving qualification and taking part in the lectures, seminars and trainings, pedagogic workers have an opportunity not only to attain new knowledge, but also to share their own work experience with the colleagues, which facilitates their professional competency improvement and attests to the efficiency of the technology chosen by the authors.

The perspective direction in further research is the analysis of the efficiency of the technology for participants of qualification improvement courses chosen by the authors in pedagogic workers' further activities.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Законом України "Про освіту", прийнятим у вересні 2017 року Верховною Радою України, запроваджено нову систему підвищення кваліфікації, що передбачає збільшення та розширення можливостей педагогічних працівників

для вдосконалення педагогічної майстерності та професійного зростання впродовж усього життя [7]. Проведене Міністерством освіти і науки України разом із інститутами громадянського суспільства ґрунтовне дослідження щодо основних викликів, потреб і нових підходів до підвищення кваліфікації дало змогу розробити Порядок підвищення

кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників (далі Порядок), який був затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 300, а 27 грудня 2019 року постановою Уряду № 1133 були внесені зміни до цього Порядку [7].

Основними видами підвищення кваліфікації, відповідно до пункту 6 Порядку, є навчання за програмою підвищення кваліфікації (у тому числі участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо), стажування [7].

Аналіз останніх досліджень та публікацій, яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Розвитком системи освіти та її управління на державному рівні опікуються вітчизняні та зарубіжні науковці Н. Алексідау [26], П. Алієва [21], Л. Грень [21], С. Вавренюк [21], С. Домбровська [5], В. Мороз [25], С. Мороз [9], Є. Редондо [28], І. Пандей [27], О. Поступна [12], В. Садковий [16], Д. Фінк-Хафнер [26] та інші науковці.

Інноваційним педагогічним технологіям як основам розвитку освіти присвячено наукові здобутки Л. Лебедик [20], О. Романовського [14], В. Руссол [15], Т. Сорочан [18], В. Стрельникова [19, 20], В. Чайки [24] та інших науковців.

Питання підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти порушуються у наукових дослідженнях А. Бик [1], О. Брикіної [2], Л. Лісіної [8], В. Олійник [10], В. Семиченко [17], В. Стрельникова [19, 20], Б. Тевлін [22], І. Цимбалюк [23] та інших науковців.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття. Не зважаючи на дослідження науковців щодо розглянутих теоретичних питань підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти, невирішеними залишаються питання їх практичного застосування в закладах післядипломної

освіти. Саме вивченню цієї проблеми присвячена наша публікація.

Формулювання мети статті (постановка завдання). На підставі проведеного дослідження та практичного досвіду запропонувати технологію вдосконалення професійної компетентності педагогічних працівників в умовах підвищення кваліфікації.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Освіта відіграє ключову роль для реформування усіх сфер суспільного життя, і конкурентна боротьба за якість випускників закладів вищої освіти посилюється. Держава зацікавлена у фахівцях, які, отримавши вищу освіту, надалі будуть удосконалювати свої професійні знання, уміння і навички, тобто продовжувати навчання протягом життя. “Сьогодні спостерігається така тенденція, що на перший план виходить ідея безперервної освіти, яка містить у собі спрямування системи освіти на розвиток освітньої здатності особистості протягом усього її життя” [21, с. 7].

В українському законодавстві післядипломна освіта визначається як спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення й оновлення її професійних знань, умінь і навичок або отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду і створює умови для безперервності та наступності освіти, включаючи разом із перепідготовкою, спеціалізацією, стажуванням, підвищення кваліфікації, а саме, набуття особою здатностей виконувати додаткові завдання та обов'язки в межах спеціальності [7].

Необхідним для нашого дослідження є визначення поняття “педагогічна технологія”. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій трактує її як змістовну техніку реалізації навчального процесу [6]. На думку С. Гончаренка, “технологія навчання - це

у загальному розумінні системний метод створення, використання і визначення всього процесу навчання і використання знань із застосуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємовплив, що ставить своїм завданням оптимізацію освіти” [3]. Погоджуємося із науковцями І. Прокопенком та В. Євдокимовим, що “під педагогічною технологією слід розуміти навчання, розробку і системне використання принципів організації навчального процесу на підставі новітніх досягнень науки і техніки. Педагогічна технологія виступає як педагогічна система, в якій використання методів навчання підвищує ефективність навчального процесу” [13]. Ознаками педагогічної технології є: чітка, послідовна педагогічна дидактична розробка цілей навчання та виховання; структурування, впорядкування, ущільнення інформації, належної до засвоєння; комплексне застосування дидактичних, технічних і комп’ютерних засобів навчання та контролю; підсилення діагностичних функцій навчання та виховання; гарантованість високого рівня якості навчання [6].

Педагогічна технологія в умовах підвищення кваліфікації виступає як своєрідний алгоритм педагогічних дій, виконання якого сприяє формуванню професійної компетентності педагогічних працівників і виконує одне з головних завдань - удосконалення раніше набутих та набуття нових компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань із урахуванням вимог відповідного професійного стандарту.

Компетентність - динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особистості успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Професійна компетентність педагогічного працівника - це “інтегральна

характеристика особистості, що відображає готовність і здатність людини приймати ділові рішення у професійній діяльності на основі знань, умінь, досвіду і активної життєвої позиції” [4].

Для розкриття змісту провідної ідеї дослідження будемо використовувати визначення поняття “професійної компетентності” Н. Перевознюк як “індивідуальної інтегративної характеристики фахівця, яка відображає готовність і спроможність здійснювати на належному рівні професійну діяльність, виконувати професійні обов’язки, кваліфіковано вирішувати професійні проблеми, застосовуючи увесь спектр необхідних знань, умінь і навичок, ефективно мобілізуючи власні здібності та досвід залежно від конкретної професійної ситуації” [11, с.165].

Удосконалення професійної компетентності педагогічних працівників є необхідною умовою, що викликано основними проблемами тисячоліття, а саме: постійним ускладненням змісту освіти, гарантуванням високого рівня освітніх стандартів; ускладненням проблеми спілкування; безперервним оволодінням сучасними технологіями навчання і виховання, робота в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає уміння раціонально використовувати інформаційні технології у навчально-виховному процесі (особливо, через поширення вірусу COVID-19); новими досягненнями вітчизняного і зарубіжного досвіду; розв’язанням складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок.

Метою підвищення кваліфікації педагогічних працівників є їх професійний розвиток відповідно до державної політики в галузі освіти та забезпечення якості освіти. Забезпечення якісної вищої освіти є серйозною проблемою. “Головним завданням якості вищої освіти є досягнення успішної соціалізації людини. Тим самим, сучасна освіта в нашій державі передбачає, що нове покоління буде здатне досягати

соціальної, економічної та екологічної гармонії в суспільстві, виступаючи при цьому, як охоронець та розповсюджувач загальнолюдських цінностей” [21, с. 7].

Удосконалення професійної компетентності педагогічних працівників під час підвищення кваліфікації відбувається за допомогою технології, складовими якої виступають лекційні, семінарські заняття, тренінги. Бажаючи пройти підвищення кваліфікації можуть обрати одну із запропонованих навчальних програм, розраховану на 30 годин. Такі програми складаються з урахуванням необхідного мінімуму (щодо навчання за програмою підвищення кваліфікації), актуальності, зацікавленості працівників. Одним із елементів кожної програми, що заслуговує на увагу слухачів, є тренінг із методики формування й удосконалення компетентностей, необхідних педагогічним працівникам.

Розкриємо зміст навчально-тематичних планів за окремими темами. Так, навчально-тематичний план короткострокового підвищення кваліфікації педагогічних працівників за темою “Методика викладання природничих наук у закладах вищої освіти” передбачає розгляд таких питань, як: предмет та актуальні проблеми методики викладання у ЗВО; дидактичні вимоги до формування змісту навчальних дисциплін; професійна майстерність педагога; методика підготовки та проведення лекції та практичних занять; методика розв’язання педагогічних проблемних ситуацій на практичних заняттях у вищій школі; комунікативне забезпечення навчально-виховного процесу в ЗВО; тренінг комунікативних навичок: нейролінгвістичне програмування (НЛП) в роботі викладача.

Навчально-тематичний план короткострокового підвищення кваліфікації педагогічних працівників за темою “Методика викладання гуманітарних та суспільних дисциплін у закладах вищої освіти” містить такі питання, як: предмет та актуальні проблеми методики викладання; професійна майстерність

педагога; методика підготовки та проведення лекції, практичних (семінарських) занять; методика розв’язання педагогічних проблемних ситуацій на практичних заняттях у вищій школі; створення навчальних проблемних ситуацій.

Навчально-тематичний план короткострокового підвищення кваліфікації педагогічних працівників за темою “Методичні основи викладання юридичних дисциплін у ЗВО” висвітлює такі питання, як: основи підготовки і проведення лекцій із юридичних дисциплін; методика підготовки і проведення семінарських (практичних) занять; організація самостійної роботи студентів; психологічні основи педагогічної саморегуляції; методика ефективного навчання; контроль знань студентів; професійна компетентність викладача. Зміст методики викладання юридичних дисциплін включає вивчення історії становлення методики; з’ясування значення та місця предмета в системі юридичної освіти; визначення основного змісту навчального предмета, наукове обґрунтування освітніх концепцій, навчальних програм та опанування підручника; опрацювання методів, прийомів і засобів навчання та викладання юридичних дисциплін, визначення форм організації навчання, що відповідають меті й змісту юридичної освіти; розробку та впровадження у практику методів активізації та інтенсифікації навчання, інноваційних технологій викладання юридичних дисциплін, а також визначення та обґрунтування вимог до підготовки викладачів юридичних дисциплін.

Методичні рекомендації щодо проведення практичних (семінарських) занять із юридичних дисциплін суттєво відрізняються від методичних рекомендацій стосовно викладання природничих, гуманітарних та суспільних дисциплін у закладах вищої освіти у досягненні основних навчальних цілей (дотримуванням пропорційного співвідношення навчальних дій на лекціях і семінарських заняттях; доцільного використання тих методик, які відповідають певним завдан-

ням; наближенням дії студентів до реалій життя, пов'язаним із виконанням ними майбутніх функціональних обов'язків; формуванням цілісної системи, в якій здійснюватиметься рух від індивідуальних до колективних компетенцій; використанням у навчальній діяльності документів, законодавчих норм, технологічних карт, угод, розписок, доручень та ін.) та формуванні спеціальних (предметних) умінь і навичок (умінням пояснювати значення юридичних термінів; визначати найважливіші ознаки юридичних понять; коментувати юридичні тексти; уміти застосовувати юридичні знання для аналізу конкретних життєвих ситуацій; формулювати й аргументувати свою думку в розборі ситуації; складати деякі офіційні папери (заяви, розписки, скарги, угоди); проектувати поведінку в юридично важливих ситуаціях).

Навчально-тематичний план короткострокового підвищення кваліфікації педагогічних працівників за темою "Створення інноваційного освітнього середовища ЗВО" націлений на розгляд таких питань, як:

1. Інноваційне освітнє середовище ЗВО: сутність понять "інноваційне освітнє середовище" та "інноваційний освітній простір", основні педагогічні умови його формування. Показники оцінки ефективності функціонування інноваційного середовища.

2. Формування інноваційних здібностей у педагогів закладу вищої освіти: сутність понять "педагогічні інновації", "інноваційна педагогічна діяльність викладача ЗВО", "інноваційний процес". Критерії готовності викладачів до використання інновацій.

3. Методологічні підходи до формування готовності майбутнього педагога ЗВО до інноваційної діяльності: умови формування інноваційних здібностей у педагогів закладу вищої освіти, модель педагога-предметника, схильного до інноваційної діяльності.

4. Комп'ютерна підтримка та дистанційне навчання, як сучасна форма ро-

боти педагога в умовах COVID-19.

5. Тренінг як інструмент для формування умінь і навичок та форма розширення досвіду сучасного педагога.

Представляє інтерес короткострокове підвищення кваліфікації педагогічних працівників за темою "Психологічна підтримка здобувачів освіти з особливими освітніми потребами". Питання, що розглядаються у його межах, мають важливе значення для подальшого якісного розвитку та функціонування системи освіти України, а також для набуття педагогічними працівниками знань, умінь, навичок у подальшій діяльності. На актуальності таких питань: інклюзивна освіта як одна з умов соціалізації молоді з особливими освітніми потребами; досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи; педагогічні й соціальні труднощі у навчанні в закладі вищої освіти; специфіка роботи зі студентами з особливими освітніми потребами в умовах ЗВО; психолого-педагогічний супровід студента з особливими освітніми потребами (надання соціально-психологічних та корекційних послуг студенту з особливими освітніми потребами); удосконалення інклюзивного навчального середовища у навчальних закладах України – наголошують самі слухачі під час проведення з ними лекційних, семінарських занять та тренінгів. Питання практичного розвитку інклюзії в закладах вищої освіти в Україні потребує більш глибокого вивчення, і тому короткострокове підвищення кваліфікації педагогічних працівників за визначеною темою є актуальним, і спонукає слухачів до його більш предметного подальшого вивчення та практичного застосування набутих знань у практиці ЗВО, де вони здійснюють навчально-виховну діяльність.

Тренінги з методики формування й удосконалення компетентностей, необхідних педагогічним працівникам (методики формування комунікативної компетентності (подоланні бар'єрів у спілкуванні), тренінг комунікативних навичок: нейролінгвістичне програмування

(НЛП) в роботі викладача; методики формування іміджу сучасного викладача, методики формування адекватної самооцінки та ін.) є завершальними етапами кожної із перерахованих короткочасних програм підвищення кваліфікації, несуть елементи новизни, неповторності, можливості відвертого спілкування, обміну набутим досвідом між учасниками навчального процесу й набуття ними нових знань, умінь, навичок та емоційного підйому від можливості побути в ролі студентів. Наприклад, проведення тренінгу з методики формування комунікативної компетентності допомагає слухачам у розв'язанні таких питань, як: поняття комунікативної компетентності, її ролі у спілкуванні, виникнення драми спілкування і шляхи її подолання; чому вміння ставити запитання називають мистецтвом, чим відрізняються відкриті, закриті і альтернативні питання; як знизити емоційну напругу свою і співрозмовника; як усунути проблемні зони і бар'єри, що перешкоджають конструктивному спілкуванню й емпатії; як зрозуміти партнера по спілкуванню і налагодити конструктивний діалог. Тренінг комунікативних навичок "Нейролінгвістичне програмування (НЛП) в роботі викладача" знайомить із суттю нейролінгвістичного програмування (НЛП), нейролінгвістичними рівнями, передумовами і загальними положеннями НЛП, умінням впроваджувати у практичну діяльність педагогічного працівника елементи НЛП з метою формування більш високого рівня його комунікативної компетентності.

Тренінг із методики формування іміджу викладача допомагає кожному учаснику скорегувати власний імідж, звернути увагу на окремі аспекти під час його формування (аудіо-візуальну культуру особистості, стиль поведінки, внутрішню філософію, систему цінностей особистості, атрибути, що підкреслюють статус і домагання особистості, психогігієнічний "Я-образ"). Також учасники тренінгу мають можливість ознайомитися із

сучасним стилем ділових людей, розробити технологію побудови успішного професійного іміджу. Тренінг з методики формування адекватної самооцінки має на меті сформувати уявлення про самооцінку; навчити працювати над формуванням адекватної самооцінки; оволодіти методами її корекції та своїх особистісних якостей; розвивати навички аналізу й самоаналізу.

Отже, в умовах підвищення кваліфікації під час участі у лекційних, семінарських заняттях, тренінгах педагогічні працівники можуть не тільки ділитися власним досвідом, а й удосконалювати свою професійну компетентність із метою упровадження отриманих знань у навчально-виховний процес.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. За результатами проведеного нами дослідження та практичного досвіду роботи з педагогічними працівниками в умовах підвищення кваліфікації можемо зробити такі висновки:

1) невід'ємною умовою підвищення професійної компетентності педагогічних працівників є проходження ними курсів підвищення кваліфікації;

2) розроблена нами технологія короткострокових курсів підвищення кваліфікації представляє програму, у якій поєднання теоретичних і практичних питань із кожної визначеної теми завершується проведенням тренінгу, що є невід'ємним елементом структури навчально-тематичного плану короткострокового підвищення кваліфікації педагогічних працівників;

3) в умовах підвищення кваліфікації під час участі у лекційних, семінарських заняттях, тренінгах педагогічні працівники мають можливість не тільки набувати нових знань, а й ділитися із колегами власним досвідом роботи, що сприяє удосконаленню їхньої професійної компетентності та свідчить про дієвість обраної нами технології.

Перспективними напрямками подальшого дослідження є аналіз ефективно-

сті обраної нами технології для слухачів курсів підвищення кваліфікації у їхній

подальшій педагогічній діяльності.

Список літератури:

1. Бик А. Модернізація післядипломної педагогічної освіти: методологічний дискурс / А. Бик // Післядипломна освіта в Україні. – 2005. – № 1. – С. 3–6
2. Брикіна О. Безперервна освіта особистості в контексті Болонського процесу / О. Брикіна // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр. / відп. ред. Т. І. Сущенко. – К.: – Запоріжжя. – 2007. – Вип. 41. – С. 496. – С. 55–59
3. Гончаренко С. У. Гуманізація і гуманітаризація освіти / С. У. Гончаренко // Шлях освіти. – 2001. – № 2. – С. 2–6
4. Гребенюк О. С. Общие основы педагогики. – М.: Владос. – 2003. – С. 160
5. Домбровська С. М. Теоретичні аспекти формування механізмів державного управління у реформуванні вищої освіти України. – [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2010-2/doc/2/01.pdf>.
6. Наволокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. П. Наволокова. – Х.: Вид. група “Основа”. – 2009. – С. 176
7. Закон України “Про освіту” / Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017. – № 38–39. – Ст. 380. – [електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
8. Лісіна Л. О. Технології навчання вчителів у післядипломній педагогічній освіті / Л. О. Лісіна. – Запоріжжя: Диво. – 2007. – С. 198
9. Мороз С. А., Бука И. С., Мороз В. М., Грень Л. Н. Детерминанты качества высшего образования: значимость и сила влияния (по результатам экспертного оценивания студентов Балтийской международной академии, Латвия) / С. А. Мороз, И. С. Бука, В. М. Мороз, Л. Н. Грень // ВЕСТНИК КазНПУ им. Абая, серия “Педагогические науки”. – №1 (61). – 2019. – С. 74–80
10. Олійник В. Про перспективи розвитку післядипломної педагогічної освіти в Україні / В. Олійник / Директор школи. – 2000. – № 2. – С. 2–3
11. Перевознюк Н. М. Порівняльний аналіз понять “компетентність” та “компетенція” / Н. М. Перевознюк // Наук. вісник нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України: Педагогіка. – Психологія, філософія. – 2011. – № 159. – Ч. 4. – С. 156–166
12. Поступна О. В. Механізми державного управління вищою освітою на регіональному рівні [Текст]: автореф. дис. канд. наук з держ. управління: 25.00.02 / О. В. Поступна // Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Харк. регіон. ін-т держ. упр. – Х.: – 2010. – С. 20
13. Прокопенко І. Ф., Євдокимов В. І. Педагогічна технологія / І. Ф. Прокопенко, В. І. Євдокимов. – Х.: Основа. – 1995. – С. 105
14. Романовский А. Г. Инновационные педагогические технологии как основа развития философии образования / А. Г. Романовский // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2005. – № 1. – С. 47–55
15. Руссол В. Особистість педагога – вектор освітніх змін / В. Руссол // Післядипломна освіта в Україні. – 2003. – № 3. – С. 56–61
16. Садковий В. П. Механізми забезпечення якості неперервної освіти / В. П. Садковий // Державне управління у сфері цивільного захисту: освіта, наука, практика: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 22–23 лютого 2017 р. / за заг. ред. В. П. Садкового. – Х.: Вид-во НУЦЗУ. – 2017. – С. 40–41
17. Семиченко В. А. Від базових ознак педагогічної діяльності – до бази педагогічних технологій / В. А. Семиченко // Професійна освіта: теорія і практика // Науково-методичний журнал. – 2001.

– № 1. – С. 96–108

18. Сорочан Т. М. Безперервний процес професіоналізму педагогів у системі післядипломної освіти / Т. М. Сорочан // Післядипломна освіта в Україні. – 2005. – № 1. – С. 75–80

19. Стрельников В. Ю. Модель якостей викладача як проектанта технологій освіти дорослих. Витоки педагогічної майстерності / В. Ю. Стрельников // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного ун-ту імені В. Г. Короленка. – Вип. 10. – Серія: Педагогічні науки. – Полтава: Видавництво “АСМІ”. – 2012. – С. 270–275

20. Стрельников В. Ю., Лебедик Л. В. Інноваційні технології підготовки магістрів спеціальності “Педагогіка вищої школи”. Актуальні проблеми та перспективи розвитку харчових виробництв, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу / В. Ю. Стрельников, Л. В. Лебедик // Тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 20–21 листопада 2014 р.). – Полтава: ПУЕТ. – 2015. – С. 310–312

21. Грень Л. М., Вавренюк С. А., Алієва П. І. Сучасна освіта України: державно-український аспект / Л. М. Грень, С. А. Вавренюк, П. І. Алієва. // Монографія. – Харків: Видавництво Іванченка І. С. – 2021. – С. 238

22. Тевлін Б. Л. Професійна підготовка вчителів / Б. Л. Тевлін. – Х.: видавничча група “Основа”. – 2006. – С. 192

23. Цимбалюк І. М. Освіта дорослих: невичерпані можливості / І. М. Цимбалюк // Управління освітою. – 2006. – № 15 – 16. – С. 7–9

24. Чайка В. М. Теорія та підготовка майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності / В. М. Чайка // Автореф. Дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец: 13.00.004 “Теорія та методика професійної освіти”. – Тернопіль. – 2006. – С. 44

25. Moroz, S. A., Romanovskyj, O. G., Moroz, V. M., Dombrowska, S. M., Gren, L. M., Pomaza-Ponomarenko, A. L. (2020), “Distance form of obtaining of higher education: analysis of students’ opinions on quality, advantages and disadvantages”, *Information Technologies and Learning Tools*, no. 79 (5), pp. 276–295, available at: <https://doi.org/10.33407/itlt.v79i5.3340>

26. Alexiadou, N., Fink-Hafner, D., Lange, B., “Education Policy Convergence through the Open Method of Coordination: Theoretical Reflections and Implementation in ‘old’ and ‘new’ National Contexts”

27. Pandey, I. M., “Governance of Higher Education Institutions”, vol. 29 issue: 2, page (s): 79–84

28. Redondo, E. G. (2016), “Governance in educational institutions in Portugal”, Jan 15, pp. 17–22, available at: <https://doi.org/10.7821/naer.2016.1.156> Department of Theory and History of Education, University of Salamanca, Spain.

References:

1. Byk, A. (2005), “Modernization of postgraduate pedagogical education: methodological discourse”, *Postgraduate education in Ukraine*, № 1, pp. 3–6

2. Brikina, O. (2007), “Continuous education of personality in the context of the Bologna process”, *Pedagogy and psychology of formation of creative personality: problems and searches: collection. Science. etc. resp. ed. TI Sushchenko, K. .: Zaporozhye, vip. 41, p. 496, pp. 55–59*

3. Goncharenko, S. V. (2001), “Humanization and humanitarianization of education”, *The way of education*, no. 2, pp.2–6

4. Grebenyuk, O. S. (2003), “General bases of pedagogy”, М.: Vldos, p.160

5. Dombrowska, S. M. (2010), “Theoretical aspects of formation of mechanisms of public administration in reforming of higher education of Ukraine”, available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2010-2/doc/2/01.pdf>.

6. Navolokova, N. P. (2009), “Encyclopedia of pedagogical technologies

and innovations”, Author-compiler H.: Type Basis group, p. 176

7. Law of Ukraine “On Education” Information of the Verkhovna Rada (VVR) (2017), no. 38–39, st. 380, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

8. Lisina, L. O. (2007), “Tehnologii navchannia vchyteliv u poslediplomnii pedagogichnii osviti”, Zaporozhye: Miracle, p. 198

9. Moroz, S. A., Buka, I. S., Moroz, V. M., Gren, L. N. (2019), “Determinants of quality of higher education: significance and force of influence (according to the results of expert evaluation of students of the Baltic International Academy, Latvia)”, VESTNIK KazNPU im. Abaya, series “Pedagogical Sciences”, no. 1 (61), pp. 74–80

10. Oliynyk, V. (2000), “On the prospects of development of postgraduate pedagogical education in Ukraine”, Director of the school, no. 2, pp. 2–3

11. Perevozniuk, N. M. (2011), “Comparative analysis of the concepts “competence” and “competence”, Nauk. Bulletin of the National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine: pedagogy, psychology, philosophy, no. 159, ch. 4, pp. 156–166

12. Postupna, O. V. (2010), “Mechanisms of state management of higher education at the regional level”, author’s ref. dis. cand. sciences of the state, management: 25.00.02, Nat. acad. state under the President of Ukraine, Hark. region. Inst, K., p. 20

13. Prokopenko, I. F., Evdokimov, V.I. (1995), “Pedagogical technology”, H.: Basis, p. 105

14. Romanovsky, A. G. (2005), “Innovative pedagogical technologies as the basis for the development of philosophy of education”, Theory and practice of social systems management, no. 1, pp. 47–55

15. Russol, V. (2003), “Teacher’s personality – a vector of educational changes”, Postgraduate education in Ukraine, no. 3, pp. 56–61

16. Sadkovy, V. P. (2017),

“Mechanisms for ensuring the quality of continuing education”, Public administration in the field of civil protection: education, science, practice: materials of the All-Ukrainian scientific-practical Internet conference, February 22–23, 2017, for general ed. Sadkov, V. P., H.: Published by NUTSZU, pp. 40–41

17. Semichenko, V. A. (2001), “From the basic features of pedagogical activity – to the base of pedagogical technologies”, Professional education: theory and practice, Scientific and methodical magazine, no. 1, pp. 96–108

18. Sorochan, T. M. (2005), “Continuous process of professionalism of teachers in the system of postgraduate education”, Postgraduate education in Ukraine, no. 1, no. 75–80

19. Strelnikov, V. Yu. (2012), “Model of teacher qualities as a designer of adult education technologies. Origins of pedagogical skill”, Collection of scientific works of Poltava State Pedagogical University named after Korolenko, V. G., vip. 10, Series: Pedagogical sciences, Poltava: ASMI Publishing House, pp. 270–275

20. Strelnikov, V. Yu., Lebedyk L. V. (2015), “Innovative technologies of master’s degree specialization “Higher school pedagogy”. Actual problems and prospects of food production development, hotel-restaurant and tourist business”, Abstracts add. International, scientific-practical conf. (Poltava, November 20–21, 2014), Poltava: PUET, pp. 310–312

21. Gren, L. M., Vavrenyuk, S. A., Aliyeva, P. I. (2021), “Modern education of Ukraine: state–Ukrainian aspect”, Monograph, Kharkiv: Ivanchenko Publishing House IS, p. 238

22. Tevlin, B. L. (2006), “Professional training of teachers”, H.: Osnova publishing group, p. 192

23. Tsybalyuk, I. M. (2006), “Adult education: inexhaustible opportunities”, Management of education, no. 15 – 16, pp. 7–9

24. Chaika, V. M. (2006), “Theory and preparation of the future teacher for self-

regulation of pedagogical activity”, Author’s abstract. dis. for science. degree of doctor ped. sciences: special: 13.00.004 “Theory and methods of vocational education”, Ternopil, p. 44

25. Moroz, S. A., Romanovskyj, O. G., Moroz, V. M., Dombrowska, S. M., Gren, L. M., Pomaza-Ponomarenko, A. L. (2020), “Distance form of obtaining of higher education: analysis of students’ opinions on quality, advantages and disadvantages”, *Information Technologies and Learning Tools*, no. 79 (5), pp. 276–295, available at: <https://doi.org/10.33407/itlt.v79i5.3340>

26. Alexiadou, N., Fink-Hafner, D., Lange, B., “Education Policy Convergence through the Open Method of Coordination: Theoretical Reflections and Implementation in ‘old’ and ‘new’ National Contexts”

27. Pandey, I. M., “Governance of Higher Education Institutions”, vol. 29 issue: 2, page (s): 79–84

28. Redondo, E. G. (2016), “Governance in educational institutions in Portugal”, Jan 15, pp. 17–22, available at: <https://doi.org/10.7821/naer.2016.1.156> Department of Theory and History of Education, University of Salamanca, Spain.

Стаття надійшла до редколегії 05.03.21